

místa pro přírodu, ale mnohdy také získání cen-
ných informací o historii místa a způsobech hos-
podaření. V případě obcí většinou naše aktivity
nacházejí pochopení, u soukromých vlastníků
bývá cesta složitější a ne vždy se napoprvé po-
daří získat vlastníka na naši stranu. Dobře se
osvědčuje oslovení místních obyvatel formou vy-
cházek do přírody přímo na lokality, kdy je dosta-
tek času a prostoru ukázat lidem řadu zajímavostí
a také s nimi mluvit o našich cílech a o tom, co je
třeba na lokalitách dělat. Pak většinou dojdeme
rychle ke shodě. Největší úspěšnost při jednání
o nových lokalitách je právě v místech, kde naši
organizaci a její práci lidé znají, naopak tam, kde
lidé nemají povědomí o naší činnosti či o nestátní
ochraně přírody všeobecně, bývá výsledek často
velmi špatný a jsou lokality, kde se péči nepodaří
domluvit vůbec.

Zdroje financování praktické péče o lokality

Finanční zdroje na zajištění péče na lokalitách
jsou velmi různorodé. Jak se ukázalo, bylo

rozhodnutí vytvořit zázemí v podobě farmy,
která funguje v režimu zemědělských dotací,
velmi šťastné. Některé rozsáhlejší lokality se
podařilo zařadit mezi zemědělsky obhospo-
dařované pozemky a s využitím několika titulů
AEO je tak jejich financování zajištěno dlou-
hodobě. Právě stabilita a dlouhodobější formy
financování péče o lokality jsou přitom jedním
z velkých problémů fungování nestátní ochra-
ny přírody.

K dalším významným zdrojům patří samozřej-
mě Program péče o krajinu, Operační pro-
gram Životní prostředí a v nemalé míře také
prostředky krajů či obcí. Naopak dlouhodobě
se nedaří získávat významnější finanční pro-
středky od dárců, případně jiných soukromých
zdrojů.

Odborná činnost aneb víme, co chráníme

Od počátku naší činnosti klademe velký dů-
raz na co nejpodrobnější mapování lokalit

z mnoha různých hledisek. Základem je po-
znání fauny bezobratlých a samozřejmě také
flóry a vegetace. Důraz je kladen na stanovení
priorit v péči o lokality. Na některých našich
lokalitách přežívají slabé populace hořečku
českého. Zde je nastavena péče tak, aby co
nejvíce vyhovovala nárokům tohoto kriticky
ohroženého druhu. Suché pastviny a xero-
termní stanoviště jsou zase obhospodařová-
ny s ohledem na zachování diverzity různých
skupin bezobratlých. Dá se říci, že každá loka-
lita vyžaduje poněkud odlišný přístup a odliš-
né postupy v péči.

Důležitou součástí naší práce je také sledování
stavu lokalit a snaha o podrobný monitoring
stavu populací nejvýznamnějších druhů. Pro
některé lokality jsou zpracovány ochranné plány,
v případě chráněných území se
samozřejmě vychází z platných plánů péče,
na jejichž přípravě se také podílíme. Průběžně
se provádí evidence všech zásahů a důkladná
fotodokumentace.

Den otevřených dveří. Foto archiv PS Chaloupky

Pravda o účasti veřejnosti na rozhodování ve správních řízeních

Petr Svoboda, Ondřej Pašek, Karel Kříž

**V zákonodárství ČR postupuje trend omezování prá-
va spolků na účastenství ve správních řízeních dotý-
kajících se zájmů ochrany přírody či životního pro-
středí. Účelem tohoto trendu je urychlení výstavby.
Jeho rysy jsou nepromyšlenost a ovládnutí legisla-
tivního procesu podnikatelskými svazy. Zmíněný
trend má čtyři fáze. Dvě již máme za sebou a dvě se
chystají. Na konci tohoto procesu se rýsuje model,**

**v němž budou mít spolky právo účastnit se správních
řízení již jen o úzké množině těch největších záměrů
podléhajících posuzování vlivů na životní prostředí
(EIA), a to jen za velmi přísných podmínek. Článek
poukazuje na to nejdůležitější, k čemu již došlo i co
se chystá a co bez nadsázky představuje demontáž
demokratického rozhodování veřejné správy ve vě-
cech životního prostředí po roce 1989.**

První fáze:

V červenci roku 2017 vstoupila v platnost no-
vela stavebního zákona (StavZ), provede-
ná zákonem č. 225/2017 Sb. Tato novela
zasáhla do znění § 70 odst. 3 zákona o ochra-
ně přírody a krajiny (ZOPK) a s účinností od
1. 1. 2018 zcela a bez náhrady zrušila právo spol-
ků na účastenství ve všech správních řízeních,
ve kterých [i] rozhodují jiné správní orgány než or-
gány ochrany přírody a [ii] jejichž předmětem jsou
záměry, jež se sice dotýkají zájmů ochrany přírody
a krajiny, ale nepodléhají procesu EIA. Můžeme je
označit jako středně velké záměry. Mezi ně patří
v první řadě záměry na umístění a provedení sta-
veb, o kterých rozhodují stavební úřady v územ-
ních a stavebních řízeních. Účastenství spolků zde
již není možné. Novela zachovala právo spolků
na účastenství pouze ve správních řízeních, ve kte-
rých rozhodují orgány ochrany přírody podle ZOPK,
tedy zejména ve správních řízeních o povolení vý-
jimek ze zákazů týkajících se zvláště chráněných
území a zvláště chráněných druhů živočichů a rost-
lin a o povolení kácení dřevin. Jenže i v těchto
správních řízeních novela účastenství spolků ještě
dále omezila. Stanovila totiž, že [i] o povolení kácení
dřevin „pro účely stavebního záměru povolované-
ho v územním řízení“ a také [ii] o povolení výjimek
ze zákazů týkajících se zvláště chráněných druhů,
pokud výskyt druhu nebyl před zahájením řízení
podle stavebního zákona „znám“, má napříště roz-
hodovat orgán ochrany přírody zjednodušenou for-
mou tzv. závazného stanoviska (změny v § 8 a § 56
ZOPK). A protože se závazná stanoviska nevydávají

v (samostatném) správním řízení, ale ve zjednodu-
šeném postupu, ve kterém nejsou žádní účastníci,
nemohou se postupu na jejich vydání účastnit ani
spolky na základě § 70 odst. 3. ZOPK (viz článek
Havelková, S.: Novela stavebního zákona a zákona
o ochraně přírody a krajiny publikovaný v č. 6/2017).

Druhá fáze:

V říjnu roku 2017 vstoupila v platnost novela záko-
na o posuzování vlivů na životní prostředí (ZEIA),
provedená zákonem č. 326/2017 Sb. Ta s účinností

od 1. 11. 2017 významně zúžila okruh záměrů, které
podléhají procesu EIA s účastí dotčené veřejnos-
ti (můžeme jim říkat velké záměry). Zákonodárce
omezil možnost příslušných úřadů podrobit zjišťo-
vacímu řízení tzv. podlimitní záměry, tj. záměry, které
sice jsou uvedeny v některém z bodů Přílohy č. 1
ZEIA, ale nedosahují příslušné limitní hodnoty, jež
je v daném bodu uvedena a jež vyjadřuje velikost
záměru (např. bod 108: zastavěná plocha skladové-
ho komplexu 10 000 m²). Podle novely mohou být
podlimitní záměry podrobeny zjišťovacímu řízení jen

Ikonické panorama památné hory Blaník málem vzalo za své plánovaným větrným parkem v jeho pozadí. Celkem 21 kusů 130 m vysokých větrných elektráren chtěl investor umístit na náhorní plošinu 600 m n. m., přímo za 638 m n. m. vysoký Velký Blaník. Ten by tak ve výsledku převýšil téměř o 100 metrů Stavbě se podařilo zabránit ve spolupráci ČSOP a obce Načeradec. Foto archiv ČSOP Vlašim

Vysílač u obce Laby se díky účasti ČSOP v územním řízení podařilo přemístit z pohledově exponovaného vrcholu kopce na níže položenou louku. Rovněž se podařilo snížit jeho výšku a z původní mohutné příhradové konstrukce se nakonec stal méně nápadný štíhlý betonový sloup. Foto archiv ČSOP Vlašim

Návřší Na Veselce na 49. km dálnice D1 je typickým příkladem selhání role stavebního úřadu při povolování pohledově exponovaných staveb do krajiny. Místo, aby povolil všem operátorům obsadit pouze jeden stožár, když už musí dojít k narušení krajinného rázu, umožnil každému mít svůj. Vznikly tak stožáry tři, dva velké a jeden malý. Foto archiv ČSOP Vlašim

Příkladem typického spolku, který se tradičně účastní správních řízení, jsou základní organizace Českého svazu ochránců přírody (Svaz). Podle posledních čísel se v roce 2017 účastnilo správních řízení celkem 85 základních organizací (ZO) se stovkami vyjádření. V České republice nenajdeme organizaci, která by byla v této oblasti aktivnější. Nejčastěji se přitom členové Svazu účastní řízení k povolení kácení dřevin mimo les, dále jsou to povolení k zásahu do významných krajinných prvků a výjimky z ochranných podmínek ohrožených druhů. A do konce roku 2017 také územních a stavebních řízení. Vzhledem k tomu, že snaha o omezení účasti veřejnosti je dlouhodobá, byla pro Svaz v roce 2007 zpracována studie účasti ZO v jednom okrese (Humlíčková 2008). Konkrétně se jednalo o okres Benešov a analýza se zabývala desetiletým obdobím 1996–2007. Celkem bylo zpracováno 6928 správních řízení, ve kterých byly ZO účastníkem. Z toho dle ZOPK 3291 řízení, stavebního zákona 3153 a vodního zákona 484. V těchto řízeních podaly ZO nesouhlas se záměrem v 9 % případů, naopak souhlas vyjádřily v 21 %, ve zbylých 70 % kladly v řízeních doplňující podmínky, například na rozsah náhradní výsadby, podmínky pro ochranu dřevin na staveništi a podobně. V pouhých 2 % případů se ve zkoumaném období ZO odvolaly proti rozhodnutí první instance. Úspěšnost odvolání u druhé instance pak byla 82%. Studie tedy jednoznačně potvrdila, že činnost ZO nevedla ke zdržování řízení nebo blokování záměrů. Naopak ukázala důležitost role místního občanského sdružení a rovněž ochotu investorů a úřadů akceptovat názor veřejnosti.

tehdy, pokud [i] dosáhnou alespoň 25% příslušné limitní hodnoty a zároveň [ii] se nacházejí ve zvláště chráněném území (změna § 4 odst. 1 ZEIA). Díky tomu řada velkých stavebních záměrů, které dosud mohl příslušný úřad podrobit zjišťovacímu řízení, zcela vypadla z procesu EIA, a díky tomu i z možnosti dotčené veřejnosti účastnit se v tzv. navazujících správních řízeních o daném záměru, tj. zejména v řízeních podle StavZ.

V důsledku novelizací z roku 2017 všichni lidé, kteří [i] žijí v okolí budoucího středně velkého stavebního záměru dotýkajícího se přírody v místě jejich bydliště, ale [ii] nemají vlastnické právo k sousedním pozemkům nebo stavbám, ztrácejí možnost ovlivnit rozhodování stavebního úřadu o umístění a povole-

ní takového záměru (stavební zákon totiž přiznává účastenství v územních a stavebních řízeních jen vlastníkům pozemků a staveb, popřípadě obcím). Zákonná úprava doposud zaručovala rezidentům, nájemcům apod. účastenství ve správních řízeních alespoň prostřednictvím ekologických spolků. Novelizací však tuto možnost bez náhrady ztratili.

Třetí fáze:

Ministerstvo dopravy připravilo zásadní novelizaci tzv. urychlovacího zákona – zákona č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní infrastruktury, který je v současné době připraven pro projednání ve vládě. Návrh počítá se zavedením dvou novinek. Za prvé, v případě velkých záměrů podléhajících procesu EIA má závazné stanovisko EIA zcela nahradit všechna závazná stanoviska, souhlasy, a dokonce i povolení výjimek podle ZOPK. Jakmile tedy bude vydáno závazné stanovisko EIA, orgány ochrany přírody již příslušný záměr nebudou projednávat v rámci postupů či řízení podle ZOPK. Znamená to, že dotčená veřejnost se bude moci účastnit pouze procesu EIA, ale správních řízení o povolení druhových či územních výjimek již nikoli, protože se žádná nepovedou. Za druhé, účastník správního řízení, tedy i spolek, který podá odvolání proti územnímu rozhodnutí nebo stavebnímu povolení, bude povinen zaplatit kauci 10 000 Kč a dalších 5000 Kč za každé závazné stanovisko, proti jehož obsahu bude jeho odvolání směřovat. Kauci bude muset zaplatit na účet stavebního úřadu v odvolací lhůtě 15 dnů, jinak nebude odvolání věcně projednáno. A pokud odvolací orgán odvolání zamítne a napadené rozhodnutí potvrdí, kauce připadne státu.

Čtvrtá fáze:

Hospodářská komora ČR (HK) připravuje pro Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) návrh nového stavebního zákona. Nyní je hotov jeho věcný záměr, který by měla v červnu tohoto roku projednat vláda, viz článek JELÍKOVÁ, J.: Věcný záměr nového stavebního zákona aneb zrušení působnosti orgánů ochrany přírody, Ochrana přírody č. 2/2019.

První zásadní změnou, kterou věcný záměr přináší, je zřízení nové soustavy státních stavebních úřadů v čele s Nejvyšším stavebním úřadem. Druhá zásadní změna spočívá v tom, že na nově zřízené (státní) stavební úřady by měly být zákonem převedeny ty části dosavadní věcné působnosti, vykonávané nyní krajskými a obecními úřady na úsecích ochrany přírody a krajiny, lesa, vody a zemědělského půdního fondu, pokud se nějak týkají výstavby; to nyní za-

hrnuje zejména vydávání závazných stanovisek k umístování a povolování staveb z hlediska ochrany složek životního prostředí a vydávání povolujících rozhodnutí tam, kde tak ZOPK stanoví. Tato věcná působnost by tak zanikla a byla by „pohlčena“ stavebními úřady. Zvláštní veřejné zájmy na ochraně složek životního prostředí v povolovacích řízeních podle stavebního zákona by již nechránily dotčené správní orgány formou závazných stanovisek a podkladových rozhodnutí, ale jen „specializovaní“ úředníci v rámci stavebních úřadů prostřednictvím svých neformálních a nezávazných názorů. Tito úředníci by byli podřízeni řediteli stavebního úřadu a byli by vázáni jeho příkazy. Stavební úřad jako celek, řízený jeho ředitelem, by tak mohl změnit původní samostatný odborný názor „specializovaného“ úředníka, který by měl být příslušný k ochraně zvláštního veřejného zájmu podle zvláštního zákona. Třetí zásadní změna se pak týká postavení Agentury ochrany přírody a krajiny a správ národních parků. Agentuře a správám má být sice ponechána jejich dosavadní věcná působnost v oblasti ochrany přírody a krajiny, a to i ta, která se týká výstavby. Ale jejich dosavadní pravomoc vydávat pro účely výstavby závazná stanoviska a podkladová rozhodnutí o povolení výjimek má být změněna na (nezávazná) vyjádření. Takovým vyjádřením stavební úřad v řízení podle stavebního zákona nebude procesně vázán a bude moci rozhodnout i v rozporu s ním, a tedy povolit stavbu i tam, kde to Agentura či správa národního parku nedovolila. Vyjádření bude pro stavební úřad pouze doporučujícím podkladem, který bude hodnotit podle své úvahy.

Důsledek věcného záměru nového stavebního zákona pro právo ekologických spolků na účastenství ve správních řízeních by byl fatální. Žádná správní řízení podle ZOPK by se již nevedla, a to proto, že orgány ochrany přírody by přišly i o svoji zbývající pravomoc závazně rozhodovat v souvislosti se stavbami v samostatných správních řízeních, tedy zejména o pravomoc rozhodovat o povolení výjimek ohledně stavebních záměrů. Právo veřejnosti ovlivňovat rozhodování úřadů ve prospěch zájmu ochrany přírody by tak bylo zkráceno způsobem, který je od konce totalitního režimu v této zemi bezprecedentní.

¹ Humlíčková, Petra JUDr.: Účast Českého svazu ochránců přírody ve správních řízeních na okrese Benešov v letech 1996–2007, ČSOP Vlašim 2008, dostupné online: http://www.krajina-zahrada.cz/csopvlasim/a_p_studie.pdf